

Vágyakozás (festmény sorozat)

Stiller Katarina

Széchenyi István Egyetem, Design Campus

Tervezőgrafika BA2

Balogh István, mesteroktató

Dolgozatom témája a nemek egymáshoz való viszonya. Viharos kapcsolatuk jelen esetben egyirányú ábrázolása, érzéseik reprezentálása.

Pontosítva, a felek egymás iránti vágyakozása, képzelgéseik és gondolataik bemutatása. Azonban a téma kellő bemutatásához hosszabb kifejtés szükséges.

A szerelmi élmény sokfélesége könnyen azt a látszatot kelti, hogy tulajdonképpen meghatározhatatlan és befolyásolhatatlan. Tény, hogy sokféle lelki (és testi) állapottal kapcsolódhat össze a szerelem, amelynek lényege: viszonylag tartós érzelmi kötődés valakihez (vagy valamihez), akitől fontos, egyéni szükségletek kielégítése várható. Az érzelmi kötődés képessége azonban nem születik velünk, hanem életünk során alakulhat ki, kisebb-nagyobb mértékben. Alapja a szeretet-képesség, amelynek forrása a szülőtől (vagy más, gondozó személytől) az élet első éveiben kapott szeretet és szükséglet-kielégítés.

A párválasztás és az érzelmi-erotikus harmónia megalapozására viszont sem a család, sem az iskola, sem más intézmény nem fordít gondot. Így ez legtöbbször „ösztönösen”, vagyis találomra történik, egy véletlenül bekövetkező „szerelem” alapján, amely mögött különféle egyéni érdekek rejlenek.

Sok fiatal felnőtt szinte csodaként várja a véletlenül bekövetkező „nagy szerelmet”, de senkiben sem találja meg kielégítően, mert szerelmi képessége fejletlen. Mások meg nem értik, hogyan múlhatott el olyan gyorsan az alig kialakult szerelem, s ez esetben mi a teendő. Kevesen tudják, hogy a szerelemnek – épp úgy, mint a szeretetnek és általában az érzelmi kötődésnek – fokozatai vannak, s az első, többnyire szenvedélyes és lángoló fokozat a beteljesülés és együttélés során fokozatosan elmúlik, bár újabb fellángolások előfordulhatnak. A nem lángoló (csak „parázsló”), testvéries vagy baráti fokozat azonban kielégítően biztosíthatja a párkapcsolat harmóniáját.

Alfred C. Kinsey, aki elsőként mérte fel átfogóan és objektíven az USA felnőtt lakosságának szexuális viselkedését. Kinsey az 1930-as évek végén kezdett interjúkkal adatokat gyűjteni néhány munkatársával.

Koncepcióm azért is sokkal inkább a férfi képzelgés, vágyakozás, ábrándozás, hiszen a felmérés alapján is mindez nagyobb hangsúlyt kap, mint maga az aktus.

A szexuális egészség eléréséhez és megtartásához ismerni és biztosítani kell a szexuális jogokat, melyeket a Szexológiai Világszövetség kongresszusai 11 pontban foglaltak össze.

Ezek közül az 5. és 6. pontot emelném ki, hisz jelen esetben ezek kerülnek vizuális megfogalmazásba:

5. A szexuális élvezet joga. A szexuális élvezet, az önkielégítést is beleértve, a testi, lelki és szellemi jó közérzet egyik forrása.

6. Az érzelmek szexuális kifejezésének joga. A szexuális megnyilvánulás több mint erotikus élvezet vagy nemi aktus. Az egyénnek joga van szexualitását kommunikáció, érintés, érzelmi megnyilvánulás és szerelem útján kifejezni.

Az erotikus viselkedés szintén sokféle lehet, irányulhat önmagunkra, vagy egy (másnemű vagy azonos nemű) partnerre. Alapja a szexuális izgalomba jövés és kielégülés képessége. Aminek csak a lehetőségével születünk, de kialakulása, iránya és intenzitása már a külső hatásoktól függ, és el is nyomható. Ez utóbbi a nőknél könnyebben megtörténik, tehát náluk a szexuális képességek kifejlesztése több odafigyelést és nevelői segítséget igényel, mert a serdülőkorban többnyire nem jelentkezik magától, mint a férfiaknál. A szexuális késztetés kényszerű elfojtása és a kielégülés hiánya természetesen megnövelte a vágyódás erejét, különösen a férfiakban, akik gyakran meglepő, lovagi teljesítményekre voltak képesek az imádott hölgy kedvéért.

A későbbiek során a szerelem „beteljesülése” fokozatosan (bár gyakran veszélyes és nagy áldozatok árán) hozzáférhetővé vált. Ám a beteljesülésig és annak első szakaszában a szerelem továbbra is túlfűtött maradt, miközben egyre nyíltabban és gyakrabban törekedett a testi egyesülésre, a szexuális kielégülésre. Éppen ezt az érzelmi-indulati túlfűtöttséget tartják sokan a szerelem fő jellemzőjének. Holott ez történelmileg csak a romantikus korra, egyénileg pedig az éretlen szerelemre jellemző. Többnyire a magányosság és érzelmi-szexuális kiéhezettség következménye. De nemcsak a kiéhezettség, hanem más tényezők is hozzájárulhatnak a szerelem hevességéhez; például a bizonytalanságérzés, a biztonság vágya, és a belőle fakadó, erős kapaszkodás- és függőségigény, a partner nehéz elérhetősége, és még sorolhatnám. Ezek a különböző forrásból származó, indulati feszültségek egy idealizált partner személye köré csoportosulnak. Tőle várja a szerelmes minden gondjának, bajának megoldását. A túlfűtöttség és a fölfokozott, irreális elvárások lehetetlenné teszik a partner reális megismerését, értékelését. A szerelmes kivetíti a benne élő partnerideált valakire. A romantikus szerelemre így joggal mondhatjuk, hogy elvakítja az embert. Legtöbbször rózsaszín, de

az is előfordul, hogy sötét szemüveget rak a szemére. A szerelmi illúziók jórészt ezzel a túlfűtöttségből eredő idealizálással/önccsalással függnek össze.

Ilyen illúzió például, hogy a szerelmi partner az „Igazi”, a számunkra legtökéletesebb partner, akitől életünk végéig minden elvárhatót megkaphatunk. Vagy, hogy a szerelem egymás kölcsönös birtoklását jelenti; tehát a szerelmi partner az „enyém”, én pedig a „tiéd” vagyok. Féltjük egymást, mint legfőbb kincsünket; a féltékenység tehát a szerelem jele; mint ahogyan a kizárólagosság („Csak téged szeretlek!”) is vele-járója. A romantikus felfogás tulajdonképpen misztifikálja a szerelmet. Rejtélyes hatalomnak tünteti fel, ami befolyásolhatatlan és logikátlan; ezzel kapcsolatban utalni szoktak arra, hogy a szerelemben „a szív választ, nem az ész”. A „szerelembe esés” élménye sokakat megtéveszt: azt hiszik, nem kell – sőt, nem is lehet – tanulni a szerelmet, mert az „vagy jön, vagy nem”. Holott, mint láttuk, az egyén szerelmi képessége az addigi élete során kapott, külső hatások (szülői szeretet, baráti szeretet stb.) következménye, tehát sajátos élmények és tanulás eredménye, s nem mindenkinél fejlődik egyformán. Vannak gyerekes, éretlen vagy éppen torz változatai. A romantikus, túlfűtött szerelem a szerelmi képesség éretlen változatának jellemzője.

Jogos kérdés, hogy tulajdonképpen mi a különbség a szerelmi képesség éretlen és érett jellemzői között? A szerelmi képesség első formája rendszerint a kisgyermek és állandó gondozója (általában az anya) között jelenik meg. Ez az érzelmi kötődés a kisgyermek és az anya számára egyaránt alapvető jelentőségű, hiszen a szülői szeretet hiánya a gyermek számára végzetes lehet. Ennek a szoros érzelmi kötődésnek azonban már az óvodás korban lazulnia kell, hiszen a fejlődő gyermek életében egyre nagyobb szerepet kap az anyán kívül az apa és más rokon vagy ismerős, azonkívül a hasonló korú társak. Ennek megfelelően a gyermek érzelmileg kezd leválni az anyáról, és képessé válik kötődni másokhoz is. Megjelennek az első, óvodás kori szerelmek, s ez az iskolás korban is folytatódik. A gyerek- és diákszerelmek persze még sok szempontból különböznek a felnőttek szerelmétől, bár hasonlítanak is. Az életkornak megfelelő nemi szerepek tanulása mellett az erotikus képességek kezdetei is megjelenhetnek. Az éretlen szerelem főbb jellemzői: törekvés a partner kisajátítására, féltékenység, taktikázás, irreális ígéretés, az egyén vonzó tulajdonságainak túlhangsúlyozása és hiányosságainak eltitkolása, vagyis az idealizált partner megtévesztése stb.

Az érett szerelem ezzel szemben sem kisajátítani, sem megtévesztetni nem próbál, tehát őszintébb és realisabb; így nem hajlamos a féltékenységre sem.

Sok művészt foglalkoztat a témakör, többek közt a korai alkotókat is Renoir, Klimt, Degas, Picasso, Magritte és Giacometti is helyet kap a területre gondot fordítók között. Képeik az erotikát, nemcsak mint szerelmi aktust, vagy mint meztelenséget ábrázolják, hanem olyan pszichológiai vetületét is, mint a vágy, a kísértés, az álom, az ideálok kivetítése.

Sorozatom első eleme, melyet a „Megérint a képzelet” alcímmel láttam el, a képzelet szülte idealizált idomokat ábrázolja. Az érintés illúzióját csak erősíti a technika, sok helyen pusztá kézzel hordtam fel az anyagot és itt-ott látszódnak az ujj- és kézlenyomatok.

A „Megtévesztő gondolatok” című alkotást a legjobban egy szóval lehetne leírni: Túlgondolás. A másik személlyel kapcsolatos gondolataink, melyek szinte már egy cseppet sem tükrözik a valóságot. Lehet szó akár az idealizálásról, akár önbizalomhiányunkról, ami miatt nem érezzük magunk elégnek választottunkhoz.

Az utolsó elem egy tovább fejlesztése is lehetne az első képnek, mint ahogy az alcím „Test és környezet” is mutatja itt már nem csak a testi vágyakról van szó. Még mindig a vágyakozás témakörén belül mozgunk, azonban a képzelgő többet érez pusztá szexuális vonzalomnál, sokkal inkább vágyik a személy környezetére. Az élete része lenni.

Így, hogy gondolati síkon kellően kifejtettem alkotásaimat, térjünk rá a technikai jellemzőire is.

A festmény sorozat vegyes technikával készült, karton alapra (gipsz/gipszpólya, ragasztó, akril, olaj). A vegyes technika nem feltétlen egy új keletű módszer, csupán napjainkban vált ismerté és gyakoribbá. Cézanne annak idején például a vízfesték foltok mellett ceruzavonalakat használt, méghozzá, ugyanúgy, ahogy olajfestményein, színsíkokat, vonalakat: tárgyak szerkezetének feltárását szolgálva ezzel. Legkedveltebb anyagom az olajfesték olaj bázisú, lassan száradó festék, színei gyönyörűek, mélyek, intenzívek. Ezernyi árnyalatot ki lehet keverni, és csodás fény-árnyék hatást lehet elérni, színekben gazdag részleteket lehet vele alkotni ecsettel, festőkéssel és az én esetemben ronggyal is. Az általam vázlatolásra használt akril festék vizes bázisú, de sok szempontból hasonlít az olajfestékhez, ezért kedvelt a kezdők körében. Csillogó, élénk, erőteljes színei vannak, gyorsabban szárad, mint az olajfesték, de hasonló módon lehet keverni, új rétegeket, új árnyalatokat létrehozni magán a festővászonon. Különböző médiumok hozzákeverésével sokféle textúra létrehozható.

Műveim rendíthetetlen hajlandóság jellemzi, hogy szembenézzen kultúránk „tabu” témáival olyan alkotásokban, amelyek gyakran nagy, a témához jól illeszkedő konfrontatív léptékben készülnek.

Vad és kifejező munkáimat az absztrakt és az expresszionizmus ötvözetének minősíteném, mivel gyakran egyesítem az absztrakt és a figuratív elemeket miközben érzelmeim/gondolataim vizuális megjelenítésén dolgozom. Stílusomat igen nagyméretű festmények jellemzik. Különféle anyagokat használok, mint például gipsz, agyag, fényképek, ragasztó készítmények és egyéb „tárgyak”.

Műveim mérete, súlya és mélysége miatt gyakran már-már szobrászati tulajdonságok jellemzik.

Magával ragadó hangulata és intenzív kisugárzása véletlenszerű folyamatokból fejlődött ki: a festék hozzáadásának, mozgatásának és kivonásának spontán, reaktív gesztusainak halmozódásából.